

розділи, що стосуються структури і змісту стратегій, але й окремі пункти, які будуть висвітлювати вимоги до кількості та якості ілюстративних і картографічних матеріалів.

Досвід створення стратегій сталого розвитку, насичених картами різної тематики, буде корисним як для держав, які вже мають стратегії сталого розвитку, так і для тих країн світу, які ще тільки їх роз-

робляють. Проведення експериментальних робіт і теоретичних досліджень у цьому напрямі є актуальним та покликане зробити свій внесок у покращення якості стратегій, а разом з ними – інтенсифікації заходів на шляху до сталого розвитку.

**Рецензент – доктор географічних наук,
професор В.А. Пересацько**

Література:

1. Мельник Л.Г. Поняття про сталий розвиток / Л.Г. Мельник. – Суми: Університетська книга, 2007. – С. 411 – 442.
2. Рейтинг стран мира по уровню устойчивости общества: [Электрон. ресурс].- Режим доступа: <http://gtmarket.ru/ratings/sustainable-society-index/info>
3. European sustainable development network: [Electron. resource]. – Mode access: <http://www.sd-network.eu/>
4. Meadowcroft J. National Sustainable Development Strategies: Features, Challenges and Reflexivity / J. Meadowcroft // European Environment. – 2007. – № 17. – P. 152 – 163.
5. Harris J.M. Basic Principles of Sustainable Development / J.M. Harris. – Medford: Global Development and Environment Institute, Tufts University, 2000. – 26 p.
6. Regional Approaches to Sustainable Development: Linking Economic, Transportation, and Environmental Infrastructure in Rural and Small Metropolitan America. – Washington, DC: NADO Research foundation, 2011. – 40 p.
7. Sustainable development knowledge platform: [Electron. resource]. – Mode access: <https://sustainabledevelopment.un.org>
8. UN Department of Economic and Social Affairs. Assessment Report on National Sustainable Development Strategies: the Global Picture 2003. – Division for Sustainable Development, UNDESA: New York, 2004. – 8 p.
9. UNCSД. Guidance in Preparing a National Sustainable Development Strategy: Managing Sustainable Development in the New Millennium / UNCSД Background Paper 13. DESA/DSD/PC2/BP13, 2002. – 46 p.

УДК 912.43:796.5477.53

Ю.І. Прасул, Ю.В. Кіяшко

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

ТУРИСТИЧНИЙ АТЛАС ПОЛТАВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Запропоновано інноваційну структуру атласу, яка базується на прийнятих підходах до класифікації туристичних ресурсів. Обґрунтовано структуру, зміст і дизайн туристичного атласу Полтавської області. Визначено особливості атласу. Запропонований туристичний атлас Полтавської області є першим комплексним виданням даної тематики на цю територію. Атлас містить інформацію про загальні умови розвитку туризму, ресурсну базу зеленого, екскурсійного, подієвого, лікувально-оздоровчого, спортивного видів туризму в розрізі адміністративних районів цієї області.

Ключові слова: картографування, туристичний атлас, туризм, Полтавська область.

Yu. Prasul, Yu. Kiyashko

TOURIST ATLAS OF POLTAVA REGION

The innovative structure of the Atlas based on the approaches adopted to the classification of tourism resources has been proposed. The structure, content and design of Tourist Atlas of Poltava region have been grounded. The features of the Atlas were identified. The proposed Tourist Atlas of Poltava region is the first comprehensive publication on this theme for this territory. The Atlas contains information about the conditions of tourism development, the resource base of green, excursion, special events, therapeutic recreation, and sports tourism in the context of administrative districts of this region.

Keywords: mapping, Tourist Atlas, tourism, Poltava region.

Ю.І. Прасул, Ю.В. Кияшко

ТУРИСТСКИЙ АТЛАС ПОЛТАВСКОЙ ОБЛАСТИ

Предложена инновационная структура атласа, основывающаяся на принятых подходах к классификации туристских ресурсов. Обоснованы структура, содержание и дизайн туристского атласа Полтавской области. Определены особенности атласа. Предложенный туристский атлас Полтавской области является первым комплексным изданием данной тематики на эту территорию. Атлас содержит информацию об условиях развития туризма, ресурсной базе зелёного, экскурсионного, событийного, лечебно-оздоровительного, спортивного видов туризма в разрезе административных районов этой области.

Ключевые слова: картографирование, туристский атлас, туризм, Полтавская область.

Вступ. У програмі економічного і соціального розвитку Полтавської області на 2015 рік зазначено, що основними цілями туристичної та рекреаційно-курортної сфери є: впровадження інноваційного підходу до управління конкурентоспроможністю обласного і районних туристичних продуктів; забезпечення просвітницької діяльності та наукового супроводу сталого розвитку сфери туризму і діяльності курортів; забезпечення ефективного просування обласного туристичного продукту на міжнародному та внутрішньому туристичному ринках [4]. Реалізація цих завдань можлива тільки за умов наявності потужної і актуальної інформаційної бази даних туристичного спрямування. Наявність такої бази надає можливість оперативного створення туристичних буклетів, путівників, карт, методичних посібників, каталогів, проспектів тощо.

Полтавська область має потужний потенціал розвитку туристично-рекреаційної галузі, частина якого активно залучена насамперед до екскурсійної, курортної, рекреаційної діяльності. На всю Україну відомі опішнянські глечики, гоголівські місця, полтавські військові події, козацькі вистави, відпочинок на Ворсклі та Миргородські курорти. Величезна кількість розрізненої інформації, найчастіше текстового та ілюстративного типу, розміщена на просторах всесвітньої мережі, але при цьому майже відсутня картографічна інформація. До того ж відсутнє комплексне інформаційно-картографічне забезпечення туристів. Серед різноманітних напрямів інформаційно-картографічного забезпечення особливо актуальним є розробка туристичного атласу, тим паче що на територію Полтавської області такі видання відсутні. Тому значна кількість природних та історико-культурних об'єктів залишається поза увагою туристів і організаторів турів. Сприятливі ознайомленню широкого загалу з привабливими об'єктами туризму, умовами його розвитку може туристичний атлас Полтавської області.

Вихідні передумови. Проаналізувавши туристичні картографічні твори на території держав, регіонів, адміністративних областей, міст, ми дійшли висновку, що в Україні туристичні атласи видаються в основному для розвинених у туристичному відношенні територій, наприклад, Карпат. Є цікаві атласи на всю територію України: «Знайомтесь, Україна» і «Туристичне намисто України». Що стосується адміністративних областей, то атласне туристичне картографування тут не стало популярним. Не є виключенням і Полтавська область. Незважаючи

на потужний туристичний потенціал області, комплексного туристичного атласу Полтавщини на даний момент не існує, є тільки окремі карти в туристичних атласах України та у загальногеографічних атласах регіону. Виходячи з цього, можна вважати своєчасним та актуальним дослідження з проектування туристичного атласу Полтавської області. Його структура розроблена з урахуванням пріоритетних та інноваційних видів туризму, а дизайн – з урахуванням користувачького підходу до його розробки.

Науково-методичні основи атласного картографування достатньо глибоко розроблені такими картографами, як К.О. Саліщев, О.М. Берлянт, Л.Г. Руденко, І.Ю. Левицький, Т.Г. Сваткова та ін. Питання атласного туристичного картографування не знайшли достатнього відображення у науковій літературі.

Метою статті є обґрунтування структури, змісту та дизайну туристичного атласу Полтавської області, розробленого на кафедрі фізичної географії та картографії Харківського національного університету імені В.Н.Каразіна.

Виклад основного матеріалу. Поняття «атлас» передбачає цілісний твір, який виконано за єдиною програмою та оформлено в єдиному стилі. Туристичний атлас – це комплексний картографічний твір, що систематизовано відображає інформацію про різноманітні чинники, сучасний стан і перспективні напрями розвитку туристичної галузі, туристичні й екскурсійні маршрути, створює картографічний образ даної території та забезпечує потреби туристичної галузі під час дослідження території, подорожування, прийняття управлінських рішень тощо.

Серед загальних підходів до розробки туристичних атласів можна виділити: єдність у принципах генералізації та вибору проекції і географічної основи; тематичне поєднання, узгодження між собою і взаємне доповнення в атласі карт; повнота і актуальність поданої інформації; доповнення картографічної інформації текстовими та ілюстративними матеріалами; єдність, художність, естетичність та вишуканість засобів дизайну; єдина система умовних позначень; яскравий дизайн та велика кількість фотографій. У туристичних атласах естетичне оформлення відіграє велику роль, саме від нього залежить, чи візьме майбутній турист з полицки магазину даний картографічний твір і чи захоче у подальшому відвідати запропоновані в атласі туристичні об'єкти.

Рис.1. Обкладинка туристичного атласу Полтавської області

Першим етапом розробки будь-якого картографічного твору є визначення його призначення та змісту. Якщо із призначенням туристичного атласу у наукових працях більш-менш визначено (для організаторів туристичної діяльності, подорожуючих або всіх категорій користувачів), то щодо змісту існують різні підходи. Як правило, першим розміщують розділ, у якому характеризуються умови розвитку туризму, а в подальших розділах представлені туристичні ресурси, іноді й маршрути з посторінковою нарізкою.

Розглянемо умови та ресурси розвитку туризму, які й складають основний зміст туристичного атласу. До класифікації туристичних чинників можна застосувати такі підходи: предметно-сутнісний, діяльнісний, атрактивний, ціннісний, функціональний, еколого-економічний [5]. Відповідно кожний з них може лягти в основу змісту майбутнього туристичного атласу чи окремої карти. Враховуючи комплексність атласу, пропонуємо для першого загального розділу використовувати предметно-сутнісний підхід, для другого – діяльнісний та функціональний, третій розділ зробити довідковим.

Згідно із загальноприйнятою структурою атласів, яку досить чітко визначила Т.Г. Сваткова [3], аналізом виданих картографічних творів туристичної тематики, туристичним потенціалом Полтавської області була визначена структура атласу з трьох розділів: «Передумови розвитку туризму», «Туристичні ресурси» і «Довідкова інформація» [1]. Ураховуючи розмір і конфігурацію області, призначення і зручність у використанні,

обрано формат А4 альбомної орієнтації. Для відображення змісту використана мінімальна кількість масштабів: для карт області – 1: 1 500 000, для карт адміністративних районів – 1: 250 000. Карти з однаковим масштабом мають однакову ступінь генералізації. Основними принципами при компоновці карт атласу було раціональне використання площі аркушів, уникнення вільних місць та заповнення їх фотографіями і текстовою інформацією. Таким чином, усі карти супроводжуються додатковою інформацією. Взагалі фотографіям у туристичних атласах приділяють значну увагу, адже вони покращують сприйняття інформації і створення образу місцевості.

Для укладання карт використано *MapInfo Professional* та графічний редактор *Adobe Illustrator*. Географічна основа карт уніфікована і представлена населеними пунктами, кордонами та межами, шляхами сполучення, гідрографією, рослинним покривом.

Внутрішня єдність атласу досягається також і відповідним оформленням карт однієї тематики усередині розділу, окремих тематичних розділів атласу, а також його загального вигляду. Тому при розробці проекту оформлення атласу враховувались естетична сторона (виразність твору) та змістовна частина (зручність спільного використання карт різних розділів). Щоб досягти єдності зовнішнього оформлення та змісту атласу застосовувались такі прийоми: ідентичність елементів, що присутні на кожному аркуші атласу (шрифт, фон, рамка, нумерація сторінок, назва карти, компоновка тощо); уніфікованість умовних позначень; єдність в оформленні ілюстрацій; дотримання масштабного ряду. Так, обкладинка має яскраве художнє оформлення, яке відповідає тематиці картографічного твору і підкреслює територію картографування. Також зроблено акцент на державну символіку (рис.1).

Подієвий туризм

Зелений туризм

Екскурсійний туризм

Любительський туризм

Лікувально-оздоровчий туризм

Рис.2. Емблеми тематичних блоків розділу 2 «Туристичні ресурси»

Кожен з розділів має свій колір, що дає змогу, відкривши атлас на одній із карт, легко зрозуміти, до якого розділу вона належить. В оформленні відсутні дуже насичені кольори, які збуджують психіку та відволікають від сприйняття основної інформації. Фоном перших сторінок кожного розділу слугують фото визначних місць Полтавщини. У другому розділі «Туристичні ресурси» інформація представлена по блоках, ураховуючи діяльнісний і функціональний підходи, відповідно й оформлення дещо відрізняється. Колір розділу збережено, але у правому верхньому куті аркуша знаходиться емблема певного блоку (рис.2), яка викликає асоціацію з конкретним видом туризму та рекреації. Так, наприклад, емблема блоку «Зелений туризм» містить

дерево (природно-заповідний фонд), сільський будинок (сільські зелені садиби), рибалку (види аматорського туризму).

Перший розділ – «Передумови розвитку туризму» – відображає про область інформацію: *адміністративну* (географічне положення Полтавської області на карті України, її місце у туристичній галузі, адміністративний устрій, офіційна символіка, сайти державних установ), *історичну* (історія формування території, її етнографічні особливості, старовинні карти повітів Полтавської губернії), *географічну* (орографічні, кліматичні, гідрологічні, флористично-фауністичні, екологічні особливості) та *соціально-економічну* (демографічна ситуація, ринок туристичних послуг, туристична інфраструктура).

Основна і найцікавіша інформація знаходиться у другому розділі, який складений з урахуванням розвитку сучасних та перспективних видів туризму [2]. Розділ розпочинається картами, що характеризують забезпеченість області туристичними ресурсами з нанесеними об'єктами огляду та основні види туристично-рекреаційної галузі. Далі детально відображено (у межах кожного адміністративного району) ресурси розвитку зеленого (рис.3), спортивного, лікувально-оздоровчого, екскурсійного, подієвого видів туризму.

На картах, присвячених екскурсійному туризму, відображені музеї, історичні та архітектурні об'єкти тощо, зеленому і аматорському туризму – природоохоронні об'єкти, сільські садиби, мисливські угіддя, місця риболовлі, кінні господарства, яхт-клуби, гірськолижні бази, місця стрибків з парашутом й ін; спортивному туризму – туристичні пішохідні, велосипедні, водні маршрути; лікувально-оздоровчому туризму – санаторно-курортні заклади, мінеральні джерела; подієвому туризму (рис.4) – фестивалі, свята за сезонами. Такий підхід до структури розділу дає змогу детально досліджувати туристичні ресурси відповідно до можливостей їх залучення в ту чи іншу сферу туристичної діяльності. Крім цього, є значна економічна вигода, яка полягає в одноразовій

Рис.3. Карта з блоку «Зелений туризм»

Рис.4. Карта з блоку «Подієвий туризм»

серйозній розробці змісту, оформлення, структури, а в подальшому, з мінімальними витратами часу та капіталовкладень, можлива трансформація даного туристичного атласу в серію туристичних карт окремого адміністративного району або тематичну серію залежно від виду туризму.

Для відображення тематичної інформації в атласі використано способи картограми, картодіаграми, ліній руху тощо, але переважно спосіб значків. Авторські умовні позначення спроектовані з урахуванням наочності, асоціативності, простоти і легкості у читанні, бо користувачі туристичних карт і атласів часто не мають спеціальної картографічної підготовки. Головним завданням при проектуванні системи значків було максимальне відображення відомостей про об'єкт із використанням мінімуму зображувальних засобів.

Третій розділ – «Довідкова інформація» – містить інформацію про поштову і електронну адресу, номер телефону і сайт таких об'єктів, як музеї, інші об'єкти огляду, готелі, санаторно-курортні заклади, мисливські, риболовецькі та кінні господарства, яхт-клуби, гірськолижні бази, інші об'єкти туристичної інфраструктури, корисні номери та адреси, які можуть знадобитися під час подорожі (лікарні, станції технічного обслуговування автомобілів, районні державні адміністрації).

Висновки. Сучасний світ інформації відрізняється широтою охоплення, швидкістю пошуку, різноманітністю даних. За запитом у лічені секунди користувач може отримати будь-яку інформацію про цікаві об'єкти, але ця інформація є розрізною, часто із сайту в сайт кочує майже без змін, не містить інформативної картографічної складової, яка б дозволила її систематизувати. Ці недоліки відсутні у комплексному зібранні туристичних карт – туристичному атласі Полтавської області. Тематичний зміст карт відображає комплексну інформацію туристичної спрямованості, яка стане в нагоді користувачам різних груп – науковцям і дослідникам, туристам і екскурсантам, працівникам туристичної галузі і управлінського апарату. Атлас спроектовано з метою інформаційної підтримки розвитку туризму – пріоритетної галузі національної економіки, бізнесу, культурного й духовного життя в Україні та, зокрема, Полтавській області. Також доцільним є застосування даного картографічного твору в навчальному процесі: у середній школі – при вивченні географії рідного краю, а у вищій школі – при підготовці фахівців у галузі туризму, краєзнавства, географії.

**Рецензент – доктор географічних наук,
професор В.А. Пересацько**

Література:

1. Кіяшко Ю.В. Проектування туристичного атласу Полтавської області / Ю.В. Кіяшко // Географічні дослідження: історія, сьогодення, перспективи: Матеріали Міжнарод. наук. конф. пам'яті проф. Г.П. Дубинського. – Харків, 2013. – Вип. 6. – С. 140 – 141.
2. Кіяшко Ю.В. Туристские ресурсы Полтавской области Украины и их атласное картографирование / Ю.В. Кіяшко // Проблемы туризмовеждения. – Ростов-на-Дону, 2014. – Вип. 3. – С. 90 – 97.
3. Сваткова Т.Г. Атласная картография: Учеб. пособ. / Т.Г. Сваткова. – М.: Аспект Пресс, 2002. – 203 с.
4. Програма економічного та соціального розвитку Полтавської області на 2015 рік: [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://oblrada.pl.ua/ses/6/20s2/2.pdf>
5. Суть та класифікація туристичних ресурсів: [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://studopedia.net/1_15880_sut-ta-klasifikatsiya-turistichnih-resursiv.html/